

С Т А Н О В И Щ Е

**от доц. д-р Михаил Иванов Груев – СУ „Св. Климент Охридски“/
Държавна агенция „Архиви“, хабилитиран в Професионално
направление 2.2. – История и археология (История на България) върху
научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната
длъжност „професор“ по Професионално направление 2.2. - История и
археология (История на България), обявен в обявен в ДВ бр. 54/ 16.06.2020
г., с единствен кандидат доктор на философските науки Момчил
Николаев Методиев**

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет

Със заповед на ректора на Нов български университет З-РК-259/ 21.07.2020 г. съм определен за член на научно жури за провеждане на конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по Област на висше образование – 2. Хуманитарни науки; Професионално направление – 2.2. – История и археология; Научна специалност – 05.03.06 – История на България, в департамент „История“ на НБУ. Конкурсът е обявен в Държавен вестник, бр.54/16.06.2020 г. При придвижването и реализацията на цялата процедура до настоящия момент не са допуснати нарушения и са спазени законовите изисквания. На базата на представените документи има всички основания да се заключи, че тя е осъществена в съответствие със Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение, както и с Наредбата за развитие на академичния състав в НБУ. Даденият по-нататъшен ход на процедурата изцяло отговаря на изискванията на посочените нормативни актове. Единствен кандидат в конкурса е д.ф.н. Момчил Николаев Методиев. Кандидатът е доктор по история от 2002 г. (шифър 05.08.33 – Средновековна обща история) с дисертация на тема: „Еволюция на папската институция (началото на IV – началото на VII век)“ и доктор на философските науки от 2010 г. (шифър 05.03.03 – Теория и история на културата) с труд на тема: „Православната църква и комунистическият

режим в България“, поради което предмет на становището ще бъдат само публикациите му след това. Той е предложил за участие в конкурса за професор един хабилитационен монографичен труд, още един в съавторство, две публикувани монографии на базата на защитените през 2002 и 2010 г. дисертационни трудове, 38 статии, студии и глави от колективни монографии, както и шест издадени документални сборника, на които кандидатът е съавтор, съсъставител и съредактор. Предложените за участие в конкурса трудове напълно съответстват както на минималните национални изисквания, така и на изискванията на НБУ, за заемане на академичната длъжност „професор“.

II. Изследователска дейност и резултати

В творческата биография на кандидата доминират две основни теми – историята на българското православие в годините след Втората световна война и ролята на Държавна сигурност в политическата система на страната в годините на комунистическия режим. Често в публикациите му тези две теми се засрещат и присъстват заедно. Интересите му в областта на църковната история явно датират отдавна, тъй като на най-ранната история на папската институция е посветена докторската му дисертация. В годините Методиев развива изследователския си интерес към модерната епоха, но не изменя на този към църквата, фокусирайки се по-специално върху ролята на БПЦ през XX век. Сред трудовете му съществуват както по-общии публикации върху отношенията между църква и държава в годините на комунистическия режим, така и биографични изследвания, фокусирани върху ролята и мястото на отделни клирици през този период. Сред предложените за рецензиране текстове без съмнение с най-голяма научна тежест и приносност се отличава монографичният труд на Момчил Методиев „Нюйоркски митрополит Андрей. Биография, спомени, дневници.“, издадена от издателство „Рива“ през 2016 г. Работата е посветена на проблем, който до този момент не бе изследван монографично. Авторът поставя изследвания от него духовник в една по-обща

перспектива, в която се преплита историята на църквата преди и след Втората световна война, политическата история на съвременна България и на Съединените щати, където той служи през голяма част от живота си, и взаимоотношенията с останалите православни общности в Новия свят. Едновременно с това авторът внимателно изследва достъпната документация и въз основа на критичния ѝ прочит отхвърля не малка част от натрупаната митология около живота на един от най-интересните български духовници през XX век. В монографията, както и в участието му в съставителството на различни документални сборници, личи друга характеристика на автора – афинитетът му към прецизната археографска работа. Така към основния текст са добавени мемоарите на митрополита, както и запазеният му дневник, воден в периода 1943 – 1971 г. Всички те са прецизно обработени и снабдени с необходимите бележки. Към този тип археографски приноси на кандидата бих посочил и значимата му работа, съвместно с доц. Живко Лефтеров, по издаването на дневника на патриарх Кирил (Кирил, патриарх Български. Дневници. София: НБУ, 2018). Донякъде съм свидетел на сериозната и задълбочена работа на двамата съставители, които прецизно преровиха обемния фонд в ЦДА на патриарх Кирил, за да открият, разчетат и подредят пръснатите на най-неподозирани места негови дневникови бележки.

Както беше вече посочено, другото основно тематично поле на Момчил Методиев е свързано с мястото и ролята на комунистическата Държавна сигурност в политическата система на България в годините след Втората световна война. Тази тема вълнува автора от десетилетия и на нея е посветена по-ранна негова книга, озаглавена: „Машина за легитимност. Ролята на Държавна сигурност в комунистическата държава.“ (София: ИИБМ, Ciela, 2008, 303 с.). В нея се прави общ преглед на философията и принципите на тази ключова за разбирането на характера на системата институция, на структурата ѝ и някои знакови операции, осъществени от нея. Естествено продължение на работата му по тази темата е и по-късната му монография, писана съвместно с М. Дерменджиева (Държавна сигурност – предимство по

наследство. Професионални биографии на водещи офицери. София: ИИБМ, Сiela, 2015, 958 с.). Книгата се състои от два основни дяла – първият, който е посветен на организацията на работа и кариерното развитие на кадровите служители на Държавна сигурност и вторият, разглеждащ персоналните биографии на 47 висши офицери, ръководители на службата и на основните нейни управления. Авторите разделят условно тези хора на две генерации и на практика доказват, че сред елита на тази институция съществуват сериозни вътрешни напрежения, свързани с прекалено дългото задържане на върха на т. нар. „революционно поколение“, запушило следващото и препятстващо появата на третото поколение.

III. Учебна и преподавателска дейност

Както личи от биографията на кандидата, до този момент той не е заемал щатно място в българско висше училище, поради което преподавателският му опит е незначителен. Въпреки това, следва да се посочи, че макар и за кратко, той е бил учител по история в софийската немска езикова гимназия, през 2008 – 2009 г. е бих хоноруван преподавател в Историческия факултет, а през 2017 – 2018 г. – в Богословския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, през 2015 г. е бил лектор в Дипломатическия институт на Министерството на външните работи, а от 2018 г. е хоноруван преподавател в Новия български университет.

IV. Административна и обществена дейност

Освен всичко, посочено по-горе, следва да бъде посочено, че Момчил Методиев е и позната обществена фигура. От 2010 г. той е главен редактор на списание „Християнство и култура“, член е на Съвместната експертна комисия по исторически и образователни въпроси между Република България и Република Северна Македония, както и на експертния съвет на Института за изследване на близкото минало. Общият брой забелязани цитирания е 72

(без автоцитиранията). За един изследовател това е отличен показател за референтност и разпознаваемост в науката.

V. Заключение

Всичко казано по-горе ми дава основание да заключа, че пред почитаемото научно жури е представена една достойна кандидатура за заемането на академичната длъжност „професор“ в департамент „История“ на Нов български университет. Става дума за един доказал се вече в науката специалист, чието творчество се отличава с коректност към фактите, добросъвестност и задълбоченост. Оценката ми за цялостната му научна дейност е категорично положителна и аз убедено гласувам „за“ заемането от д. ф. н. Момчил Николаев Методиев на академичната длъжност „професор“ по Професионално направление 2.2. - История и археология (История на България).

Член на научното жури:

/доц. д-р Михаил Груев/